

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA MARIBOR

DIPLOMSKO DELO

PREHRANA V OSNOVNI ŠOLI

Kandidatka : Emilija Škerget,

študentka študija ob delu

Številka indeksa: 11190122552

Program: RAČUNOVODJA

Mentorica: dr. Vlasta Črčinovič-Krofič

Maribor, julij 2009

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKE NALOGE

Podpisana Emilija Škerget, št. indeksa 11190122552, sem avtorica diplomske naloge z naslovom Prehrana v osnovni šoli, ki sem jo napisala pod mentorstvom dr. Vlaste Črčinovič-Krofič.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predložena diplomska naloga izključno rezultat mojega dela.
- sem poskrbel/a, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia.
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, kot moje lastne – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah; UL št. 16/2007; (v nadaljevanju ZASP), prekršek pa podleže tudi ukrepom VSŠ Academia skladno z njenimi pravili.
- Skladno z 32. členom ZASP dovoljujem VSŠ Academia objavo diplomske naloge na spletnem portalu šole.

Lenart, 8.7.2009

Podpis študenta:

ZAHVALA

Zahvala mentorici dr. Vlasti Črčinovič-Krofič za strokovno pomoč pri oblikovanju naloge in dobrodošle nasvete, celotnemu kolektivu Višje strokovne šole ACADEMIA, predvsem ravnateljici mag. Mirjani Ivanuša Bezjak za spodbudo pri pisanju diplomske naloge.

Zahvala velja ravnatelju javnega zavoda X, ki mi je dal na voljo potrebno dokumentacijo in možnost izvedbe ankete.

Zahvaljujem se svoji družini za vso podporo v času študija.

Zahvaljujem se gospe Dragici Lovše za lektoriranje diplomske naloge.

POVZETEK

Prehrana in zdravje sta tesno povezana. Tudi zato ima naša država sistemsko organiziran način prehrane otrok in mladostnikov. Na vseh šolah sta organizirana šolska malica in kosila, ponekod tudi šolski zajtrk. Z osveščanjem otrok in njihovih staršev o zdravi prehrani, bi lahko to razmerje obrnili v korist polnovredne zdrave prehrane. S pravim načinom prehranjevanja zdravje varujemo in hkrati preprečujemo različne bolezni. Priporočila o zdravem prehranjevanju priporočajo kvaliteten zajtrk, toda strokovnjaki za prehrano ugotavljajo, da več kot polovica otrok ne zajtrkuje.

Otroki niso ljubitelji zdrave polnovredne prehrane. Veliko raje imajo hitro pripravljeno hrano, kot sta sendvič in pica. Zdrava in polnovredna prehrana sta veliko bolj pomembna za njihov uravnotežen razvoj in rast, kot pa hitro pripravljena hrana, za katero strokovnjaki trdijo, da je preveč kalorična in tudi nezdrava ter po daljšem času vodi k različnim boleznim. Zato na osnovnih šolah jedilnike pripravljajo tako, da je hrana uravnotežena in zdrava.

Vzgojno-izobraževalne ustanove, morajo kot javni zavod izpolnjevati določila Zakona o javnih naročilih. Zakon določa obvezna postopke naročnikov in ponudnikov pri javnem naročanju blaga in storitev.

Iz zbranih podatkov iz narejene raziskave v nalogi razberemo, da si veliko otrok želi jesti tudi kosilo, saj je velikemu številu otrok šolska malica edini obrok do prihoda domov. Otroci in predvsem starši, kot plačniki stroškov prehrane se za kosilo ne odločajo, saj je socialni položaj družin vse slabši. Otroci na osnovni šoli X so v veliki meri zadovoljni s šolsko prehrano, saj se organizator šolske prehrane trudi sestaviti jedilnike, ki otrokom ustrezajo.

SUMMARY

Nutrition and health are connected closely. It is mainly for this reason that Slovenia has a systematically organised programme of nutrition for children and adolescents. School snacks and lunch, and sometimes even breakfast, are organised in all primary schools. The proper manner of nutrition helps protect health as well as prevent different diseases. Recommendations on the manner of nutrition include a quality breakfast, but nutrition experts have ascertained that over half of children do not have breakfast.

Children are not fond of healthy complete nutrition. They prefer fast food such as sandwiches and pizza. Healthy and complete nutrition is more important for their balanced development and growth compared to fast food. Experts claim that it has too many calories, it is unhealthy and causes different diseases in the long term. By raising the awareness of children and their parents to healthy food, this ratio could be turned for the benefit of healthy food. The menus in primary schools are prepared by nutrition experts to ensure a well-balanced and healthy diet.

Educational Institutions as public Institutions must comply with the provisions of the Public Procurement Act. The Act determines the compulsory procedures of contracting bodies and tenderers in the public procurement of goods and services.

The data of my research shows that many children would also like to have lunch, since the school snack is the only meal for many children until they arrive home. Children, and especially parents as the payers of the costs of meals, do not decide to pay for lunch, because the social position of families is worsening. The children in primary school X are, to a large degree, satisfied with the school nutrition, since the organiser of school nutrition is trying to prepare menus which children like.

KAZALO

1 UVOD.....	7
1. 1 Opredelitev obravnavane zadeve.....	7
1. 2 Namen, cilji in osnovne trditve.....	8
1. 3 Predpostavke in omejitve.....	9
1. 4 Predvidene metode raziskovanja.....	9
2 PREHRANA V OSNOVNIH ŠOLAH.....	10
2. 1 Splošno o prehrani v osnovni šoli.....	10
2. 1. 1 Subvencionirana prehrana otrok v osnovni šoli.....	11
2. 2 Organizator šolske prehrane.....	12
2. 2. 1. Kakovost jedilnikov.....	14
2. 3 Vzgojni vidik organizacije razdeljevanja šolske prehrane.....	17
3 JAVNA NAROČILA.....	18
3. 1 Splošno o javnih naročilih.....	18
3. 2 Temeljna načela javnega naročanja.....	21
4 ORGANIZIRANOST RAČUNOVODSTVA V JAVNEM ZAVODU.....	24
4. 1 Računovodstvo v javnem zavodu.....	24
4. 2 Ločeno spremljanje poslovanja s sredstvi javnih financ in drugimi sredstvi za opravljanje javne službe.....	26
4. 3 Vodenje evidenc o nabavi prehrane.....	27
5 PREDSTAVITEV ANKETE, UGOTOVITVE IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVO.....	29
5. 1 Priprava anketnega vprašalnika.....	29
5. 2 Anketni vprašalnik.....	29
5. 3 Analiza anketnega vprašalnika.....	29
6 ZAKLJUČEK.....	36
7 SEZNAM UPORABLJENE LITERATURE IN VIROV.....	38

1 UVOD

1.1 Opredelitev obravnavane zadeve

Slovenija je ena izmed redkih evropskih držav, ki ima sistemsko organiziran način prehrane otrok in mladostnikov, urejen na nivoju države in tudi zakonjen.

Na vseh osnovnih šolah v Sloveniji imajo šolske kuhinje. V šolskih kuhinjah sami pripravljajo obroke hrane ali pa so to razdeljevalne kuhinje, kjer razdelijo pripeljano hrano. Razdeljevalne kuhinje so največkrat na podružničnih šolah, kamor hrano pripeljejo iz centralne šolske kuhinje.

Sodobne smernice zdravega prehranjevanja govorijo predvsem o uravnoteženi prehrani, ki je izrednega pomena za zdrav in optimalen razvoj otroka in mladostnika. Poleg fizioloških priporočil o energijskih in hranilnih potrebah posameznika je potrebno pri načrtovanju prehrane upoštevati tudi kakovost živil.

Vzgojno-izobraževalne ustanove morajo kot javni zavod izpolnjevati določila Zakona o javnih naročilih. Zakon določa obvezne postopke naročnikov in ponudnikov pri javnem naročanju blaga in storitev, kamor spada tudi naročanje živil za potrebe vzgojno-izobraževalnih ustanov. Merila za oddajo javnega naročila so lahko različna in povezana z različnimi zahtevami kakovosti, cene, hrambe, načina in oblike pakiranja, datuma dobave itd. V februarju 2008 je Državni zbor RS sprejel dopolnitev k 48. členu Zakona o javnem naročanju, ki po novem navaja, da se pri merilih za izbiro ponudbe pri naročanju živil prednostno upoštevajo živila, ki so vključena v shemah kakovosti (npr. sezonsko pridelana živila na integriran način, sezonsko pridelana živila na ekološki način ipd.), in živila, ki so proizvedena po nacionalnih predpisih o kakovosti živil.

Javni zavod je nepridobitna organizacija, katere temeljna naloga ni ustvarjanje dobička, ampak zagotovitev dobrin v javnem interesu. V javnem zavodu se izvajajo družbene dejavnosti, kamor spadajo dejavnosti vzgoje, izobraževanja, znanosti, kulture, zdravstva, socialnega skrbstva in podobno. Poleg opravljanja te temeljne dejavnosti (opravljanje javne

službe), ki jo zavodu določi ustanovitelj, pa lahko javni zavod opravlja tudi tržno dejavnost, kot je priprava hrane v šoli. Zaradi opravljanja različnih dejavnosti mora javni zavod prikazati prihodke ločeno po vrstah dejavnosti, in sicer prihodke razčlenjujejo po dejavnostih posameznih javnih služb in tržnih dejavnosti. Pri tem velja splošno načelo, da je treba vse prihodke za izvajanje dejavnosti javne službe evidentirati kot sredstva javne službe, bodisi da gre za prihodke iz proračuna bodisi da gre za plačila ali doplačila iz zasebnih sredstev za storitve izvajanja dejavnosti javne službe (to so prihodki pridobljeni s prodajo storitev javne službe na trgu).

Iz državnega proračuna se zagotavljajo sredstva za subvencioniranje šolske prehrane za učence, ki zaradi socialnega položaja le-te ne zmorejo plačati v celoti. Sredstva so praviloma namenjena za subvencioniranje šolske malice, lahko pa tudi za subvencioniranje drugih obrokov šolske prehrane.

V šoli (večja skupnost) je mnogo težje ustrezno prehraniti posameznega otroka kot v družini, saj imajo otroci različen tek in ker lahko v omejenem obsegu upoštevamo želje posameznih šolarjev. Šolska malica oz. šolska prehrana ne more biti po okusu prav vseh otrok. Tudi skrbno pripravljen, polnovreden obrok hrane ne izpolni svojega namena, če ga otrok odklanja.

1. 2 Namen, cilji in osnovne trditve

Z diplomskim delom želimo predstaviti organiziranost šolske prehrane otrok v osnovni šoli, javna naročila, s katerimi šole izbirajo najugodnejšega ponudnika za dobavo kvalitetnih živil v skladu s smernicami zdravega prehranjevanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah, subvencioniranje šolske prehrane s strani države za socialno šibke otroke, vodenje evidenc o šolski prehrani in računovodstvo.

Rezultate želimo predstaviti organizatorju šolske prehrane in ravnatelju.

Cilj diplomskega dela je, da s pomočjo odgovorov anketiranih otrok na osnovni šoli ugotovimo, ali so zadovoljni s prehrano, s časom razdelitve prehrane in kaj bi želeli na jedilniku.

Predvidevamo, da obstaja mnogo različnih dejavnikov, ki vplivajo na želje otrok. Predpostavljamo, da se bodo odgovori anketirancev zelo razlikovali po spolu in starosti.

1. 3 Predpostavke in omejitve

Pri pisanju diplomskega dela smo uporabili domačo strokovno literaturo in spletne strani. Anketa je bila izvedena z dovoljenjem ravnatelja.

Otroke osnovne šole smo prosili, da izpolnijo anketo. Na šoli je 258 otrok. Ena izmed omejitev je število otrok, kajti otrok v prvem in drugem razredu ne moremo prositi, da izpolnijo anketo. Tako smo anketirali samo 208 otrok. Druga omejitev je ta, da je anketa izvedena na samo eni šoli zato ne bo mogoča primerjava rezultatov.

1. 4 Predvidene metode raziskovanja

Podatke smo zbrali iz objavljene literature, strokovnih revij, interneta in internega gradiva javnega zavoda. Uporabili smo namizno raziskovanje, analitično in sintetično metodo raziskovanja in opisno metodo.

Podatke za raziskovalni del diplomskega dela, smo zbrali s pomočjo ankete in jih pregledali. Rezultate smo predstavili v odstotkih, jih ponazorili z grafi in jih pojasnili. Z dobljenimi rezultati smo dobili odgovor na vprašanje, ali so otroci zadovoljni s prehrano, s časom razdelitve prehrane in kaj bi želeli na jedilniku.

2 PREHRANA V OSNOVNIH ŠOLAH

2.1 Splošno o prehrani v osnovni šoli

Slovenija je ena izmed redkih evropskih držav, ki ima sistemsko organiziran sistem prehrane otrok in mladostnikov, urejen na nivoju države in tudi uzakonjen.

Na vseh osnovnih šolah v Sloveniji imajo šolske kuhinje. V šolskih kuhinjah sami pripravljajo obroke hrane. Razdeljevalne kuhinje so največkrat na podružničnih šolah, kamor hrano pripeljejo iz centralne šolske kuhinje.

Sodobne smernice zdravega prehranjevanja govorijo predvsem o uravnoteženi prehrani, ki je izrednega pomena za zdrav in optimalen razvoj otroka in mladostnika. Poleg fizioloških priporočil o energijskih in hranilnih potrebah posameznika je potrebno pri načrtovanju prehrane upoštevati tudi kakovost živil.

Tako je Državni zbor RS marca 2005 sprejel Resolucijo o nacionalnem programu prehranske politike 2005 – 2010, katere temeljni cilji so:

- zagotavljanje varne hrane vzdolž celotne živilske verige,
- vzpostavljanje, ohranjanje in krepitev zdravih prehranjevalnih navad prebivalcev RS,
- zagotavljanje zadostne preskrbljenosti prebivalstva s kakovostno in zdravju koristno hrano na trajnostni način.

Resolucija je torej temeljno nacionalno izhodišče za ukrepanje in izvedbo aktivnosti za izboljšanje kakovosti prehrane tudi otrok in mladostnikov znotraj sistema organizirane prehrane vzgojno-izobraževalnih ustanov.

Zaradi zagotavljanja uravnoteženih jedilnikov v osnovnih šolah je Ministrstvo za zdravje v letu 2005 sprejelo Smernice zdravega prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, v letu 2008 pa tudi Praktikum zdravega prehranjevanja z jedilniki v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Smernice in Praktikum sta namenjena strokovnjakom, ki se pri svojem delu

srečujejo z načrtovanjem prehrane in pripravo obrokov. Za celovito zagotavljanje zdravega prehranjevanja pa je potrebno upoštevati tudi kakovost živil, ki predstavljajo osnovo za pripravo hranilno bogatega in biološko polnovrednega obroka.

Zavod RS za šolstvo je zbral podatke o šolski prehrani. Večina osnovnošolcev malica(97 %), na mnogih šolah kosijo (47 %), po potrebi dobijo popoldansko malico, ponekod tudi zajtrk. Zanimivo je, da se na šolah, kjer otrokom ponujajo zajtrk, le malo otrok odloča za ta obrok (3 %).

2. 1. 1 Subvencionirana prehrana otrok v osnovni šoli

Subvencioniranje šolske prehrane v osnovnih šolah ureja Pravilnik o subvencioniranju šolske prehrane učencev v osnovnih šolah. Pravilnik določa kriterije in postopke o dodelitvi sredstev šolam ter kriterije in postopke za ugotavljanje upravičenosti otrok do subvencioniranja šolske prehrane. Šolska prehrana v skladu z določili tega pravilnika pomeni organizirano prehrano učencev v osnovni šoli in obsega zajtrk, malico ter kosilo.

Državni proračun zagotavlja sredstva za subvencioniranje šolske prehrane za učence, ki zaradi socialnega položaja le-te ne zmorejo plačati v celoti. Sredstva so praviloma namenjena za subvencioniranje šolske malice, lahko pa se porabijo tudi za subvencioniranje drugih obrokov šolske prehrane.

Obseg sredstev, ki ga država namenja za subvencioniranje šolske prehrane, je odvisen od:

- odstotka brezposelnosti v občini,
- višine povprečnega bruto osebnega dohodka v občini,
- specifike v občini.

Ministrstvo, pristojno za šolstvo, na podlagi kriterijev določi odstotek učencev, vključenih v osnovne šole v posamezni občini, ki bodo upravičeni do subvencioniranja šolske prehrane. Ta odstotek ne more biti nižji od 15% in praviloma ne višji od 50% glede na skupno število učencev v občini.

Minister, pristojen za šolstvo, za vsako šolsko leto posebej s sklepom določi dokončno število učencev, upravičenih do subvencionirane šolske prehrane in višino subvencije na učenca.

Ministrstvo nakazuje sredstva šolam mesečno, upoštevajoč število šolskih dni v posameznem mesecu.

Šola pri dodelitvi sredstev za subvencioniranje šolske prehrane učencu upošteva zlasti naslednje kriterije:

- prejemanje denarne socialne pomoči po predpisih o socialnem varstvu,
- višina dohodkov na družinskega člana,
- višina otroških dodatkov,
- brezposelnost staršev,
- dolgotrajna bolezen v družini,
- dolgotrajnejši socialni problemi in druge specifike v družini.

Ravnatelj šole imenuje komisijo, ki jo sestavljajo šolski svetovalni delavec in najmanj dva strokovna delavca šole. Komisija na podlagi pisne vloge staršev odloča o upravičenosti učenca do subvencionirane šolske prehrane in o višini subvencije. Šola o odločitvi komisije starše pisno obvesti.

Šola učencem praviloma subvencionira malico, v skladu s pravilnikom pa lahko tudi druge obroke.

2. 2 Organizator šolske prehrane

Šolska kuhinja ima vodjo oz. organizatorja šolske prehrane, ki načrtuje prehrano, za kar mora biti strokovno usposobljen. Najprimernejši oziroma najustreznejši je učitelj oz. profesor gospodinjstva ali dipl. ing. živilske tehnologije.

Poleg drugih strokovnih nalog, ki jih opravlja organizator šolske prehrane, se povezuje tudi s socialno in zdravstveno službo, s strokovnimi službami, ki delujejo na področju šolske

prehrane, ter s šolskim okolišem ter skrbi tudi za prehransko vzgojo staršev. Organizator šolske prehrane načrtuje prehranjevanje z zdravstvenega, ekonomskega, socialnega, vzgojnega in gastronomsko-kulinaričnega gledišča. Pri načrtovanju upošteva Priročnik z merili kakovosti za živila v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, ki ga je izdalo Ministrstvo za zdravje, Smernice zdravega prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in Praktikum zdravega prehranjevanja z jedilniki v vzgojno-izobraževalnih ustanovah (Simčič, 2007, 2).

Organizator prehrane v osnovni šoli naj bi pri načrtovanju prehrane upošteval enaka načela, kot veljajo za otroke, ki se hranijo doma. Enotnost prehrabnega načrta v šolah onemogoča zagotavljanje potreb in okusov posameznika. Zato je zelo pomembno, da so obroki pravilno sestavljeni in da organizator prehrane, ki načrtuje in kuhar, ki pripravlja te obroke, poznata načela prehranske vede s posebnostmi otroške in mladinske prehrane. Pri načrtovanju prehrane se upoštevajo prehrabna priporočila, ki so prilagojena našim razmeram.

V šoli (večja skupnost) je mnogo težje ustrezno prehraniti posameznega otroka, kot v družini, saj imajo otroci različen tek in ker se lahko le v omejenem obsegu upoštevajo želje posameznih šolarjev. Šolska malica oz. šolska prehrana ne more biti po okusu prav vseh otrok. Organizatorji – vodje šolske prehrane - v ta namen izvedejo ankete, da dobijo povratno informacijo o priljubljenosti jedi pri šolskih obrokih.

Tudi skrbno pripravljen, polnovreden obrok hrane ne izpolni svojega namena, če ga otrok odklanja. Prav zaradi tega sta psihološka in socialna naloga hrane enako pomembni kot fiziološka.

Organizator šolske prehrane sodeluje tudi z zdravstveno službo, ki ga obvešča o kroničnih bolnikih in otrocih, pri katerih morajo posebej skrbeti za prehrano. Poleg omenjenega sodelovanja z zdravstveno službo, ima organizator šolske prehrane tudi stalni kontakt s starši teh otrok in z drugimi starši, ki potrebujejo strokovne nasvete glede prehranjevanja svojih otrok. Šola otroku, ki potrebuje dietno prehrano, takšno tudi pripravi. Najpogostejšo dietno prehrano potrebujejo otroci zaradi sladkorne bolezni in celiakije. Vedno več je otrok, ki želijo vegetarijansko prehrano. Glede želje po vegetarijanski prehrani v šoli vsak dan pripravijo tudi vegetarijanske obroke šolske malice, ki so zajeti v jedilniku (Simčič, 2007, 3).

Otrok s šolsko malico ne more pokriti dnevnih potreb po hranilnih in energijskih snoveh, saj je šolska malica samo eden izmed dnevnih obrokov in je le dopolnilo zajtrku.

Odločitev, ali bo vsak od nas smernice zdrave prehrane upošteval ali ne, je vedno in povsod izrecno individualna, odvisna od posameznikov. Včasih le težko sprejemamo strokovna priporočila ali pa sploh ne. Osnovna naloga organizatorja šolske prehrane in osebja v šolskih kuhinjah pa je, da ponujajo hrano po veljavnih strokovnih priporočilih (Simčič, 2007, 3).

2. 2. 1 Kakovost jedilnikov

Zdrava in uravnotežena prehrana je izrednega pomena za zdrav in optimalen razvoj otroka in mladostnika. Hkrati s fiziološkimi priporočili o energijskih in hranilnih potrebah posameznika je potrebno pri načrtovanju prehrane upoštevati tudi kakovost živil.

Kako torej lahko vplivamo na kakovost hrane v vzgojno-izobraževalnih ustanovah? Odgovor je preprost. Na kakovost hrane lahko vplivamo z upoštevanjem kakovosti pri nabavi živil in kakovosti priprave obrokov. S pravilnimi tehnološkimi postopki lahko pomembno vplivamo na ohranitev hranljivih snovi in s tem na kakovost obroka. Smernice zdravega prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah podrobno opredeljujejo načine, kako vplivati na kakovost pri nabavi in med pripravo hrane.

Osnovni parametri, ki morajo biti izpolnjeni, da govorimo o ustrezni kakovosti jedilnika, so :

- ustrezna vsebnost hranilnih snovi (delež beljakovin, ogljikovih hidratov, maščob, vitaminov in mineralov ter vode),
- vsebnost energijskih in balastnih snovi,
- higienska neoporečnost hrane.

Z namenom priprave enotnih meril kakovosti za nabavo živil je Ministrstvo za zdravje v letu 2007 oblikovalo delovno skupino strokovnjakov. Takrat je bila imenovana tudi medresorska delovna skupina pri Ministrstvu za šolstvo in šport, katere poglavitna vloga je učinkovito uvajanje priročnika v prakso.

Pri pripravi meril kakovosti in pripravi praktikuma z jedilniki so iz pridobljenih vzorčnih jedilnikov in receptur določili natančen seznam živil (po skupinah), ki so jim določili kakovostna merila. Merila kakovosti v priročniku so opredeljena po naslednjem vrstnem redu:

- meso in mesni izdelki,
- ribe in izdelki iz rib,
- jajca in izdelki iz jajc,
- mleko in mlečni izdelki,
- žita in mlevski izdelki,
- zelenjava in sadje,
- maščobna in sladka živila,
- napitki,
- pitna voda.

Priročnik ne vključuje meril kakovosti za živila, ki so uvrščena na seznam odsvetovanih živil. Skladno s smernicami gre za hranilno revna in energijsko bogata živila, ki vsebujejo visoke deleže maščob (predvsem z nasičenimi in trans-nenasičenimi maščobnimi kislinami), sladkorja, soli in aditivov.

V priročniku so upoštevane prednosti naročanja lokalno pridelanih in predelanih živil, predvsem lokalnega sadja in zelenjave pridelanega v okolju in na človeku prijazne in trajnostne načine. Prednosti tovrstnih živil so predvsem v hranilni sestavi, ki je zaradi krajših transportnih poti bogatejša in bolj sveža.

Upoštevali so tudi vidik varnosti in zdravstvene ustreznosti živil, ki je splošno opredeljen v Zakonu o zdravstveni ustreznosti živil, Zakonu o kmetijstvu in drugih področnih zakonih in podzakonskih predpisih.

Pri izboru kvalitetnih živil je potrebno pozornost usmeriti na naročanje živil, ki vsebujejo manj soli, manj maščob (predvsem nasičenih ter trans-nenasičenih maščob), manj dodanega sladkorja ter čim manj aditivov. Živila naj bodo, če se le da, proizvedena v lokalnem okolju.

To naj bi bilo ključno vodilo pri izboru vsakega izdelka. S tem lahko zelo pomembno vplivamo na večjo kakovost prehrane v zavodu in na zdravje otrok in mladostnikov.

Prav tako priročnik ne predstavlja končni nabor živil, ki jih uporabljamo pri pripravi jedilnikov. Vsak organizator prehrane si mora sam dokončno oblikovati nabor, ki ustreza jedilnikom in bo zadovoljil energijske in hranilne potrebe otrok. Nekatera določila so v merilih postavljena široko in predstavljajo razpon sprejemljivega.

Pristojne inšpekcijske službe s svojimi rednimi in izrednimi pregledi na vseh osnovnih šolah (Zavod za zdravstveno varstvo) vršijo nadzor nad ustrezno kakovostjo šolskega jedilnika. V primeru, da kakovost jedilnikov ni zadovoljiva glede omenjenih parametrov, tudi ustrezno ukrepajo.

Osnove za zdravo, pravilno in priporočeno prehrano naj bi otroci dobili v družini, šele nato sledita vzgoja v vrtcih in osnovnih šolah (šolskih kuhinjah). Velik vpliv na način in kakovost prehranjevanja imajo tudi javni mediji kot na primer: razne strokovne (nestrokovne) revije, časopisi, radio, televizija (pozitivne in negativne reklame) in podobno.

Najpomembnejša pravila - priporočila zdrave prehrane - ne vsebujejo zapovedi ali prepovedi, temveč le priporočila za večjo ali manjšo količino tega ali onega živila. Najpomembnejši kriteriji so: zmernost, kakovost, raznolikost, uravnoteženost in naklonjenost zdravemu načinu življenja.

Nov začetek zdrave prehrane in zdravega načina življenja je lahko preobrat za vsakega posameznika oziroma njegovo družino, kakor tudi za šolske kuhinje.

V šoli ponudbo hrane oziroma obrokov prilagodijo načelom pravilne prehrane ter omogočajo:

- uživanje hrane v mirnem, sproščenem in prijetnem okolju,
- uživanje hrane sede,
- učencu-otroku dovolj časa, da uživa v hrani, da je počasi in hrano dobro prežveči,
- tembolj raznovrstno, pravilno in okusno pripravljeno hrano,

- energijsko in hranilno vrednost prilagojeno potrebam otrok,
- zaužitje znižanih količin nasičenih maščob,
- zaužitje povečanih količin zaščitnih snovi v dnevni prehrani,
- zmanjšanje količin soli v pripravi hrane.

S šolsko prehrano je potrebno zajeti vse učence osnovnih šol, kar pomeni, da naj bi vsak učenec dobil v šoli vsaj en obrok hrane dnevno.

2.3 Vzgojni vidik organizacije in razdeljevanja šolske prehrane

Vzgojni vidik organizacije razdeljevanja in kulturno uživanje šolskih obrokov je za osnovnošolske otroke zelo pomembno in ni odvisno samo od organizatorja prehrane, ampak od vsega osebja na šoli.

Hrano je potrebno učencem razdeliti čim hitreje, razdeljevanje naj bo higiensko, neoporečno in dobro organizirano, upoštevajoč kulturo prehranjevanja. Učenci naj bodo pri jedi umirjeni, jedo naj spodobno in sede.

Gospodinjstvo je obvezen predmet tako v osemletni kot devetletni osnovni šoli. Največ vsebin in ciljev s področja prehrane in hranoslovja učenci pridobijo pri predmetu gospodinjstvo. Poleg predmeta gospodinjstvo pa šole izvajajo tudi izbirna predmeta s področja prehrane, in sicer Sodobna priprava hrane in predmet Načini prehranjevanja. Predmet gospodinjstvo usmerja učence k upoštevanjem načel zdrave, varne in varovalne prehrane; kljub temu, da je odvisno od posameznika in okolja, iz katerega prihaja, ali bo upošteval prave smernice, ne smemo pozabiti dejstva, da je to področje, ki pomembno vpliva na zdravje posameznika in celotne družbe in tako na kvaliteto življenja. Pri pouku gospodinjstva v okviru modula Hrana in prehrana tako učenci pridobijo vseživljenjska znanja, o katerih zadnje čase toliko govorimo, saj jih priporoča tudi Bela knjiga za področje izobraževanja v okviru Evropske unije (Ministrstvo za zdravstvo, 2005).

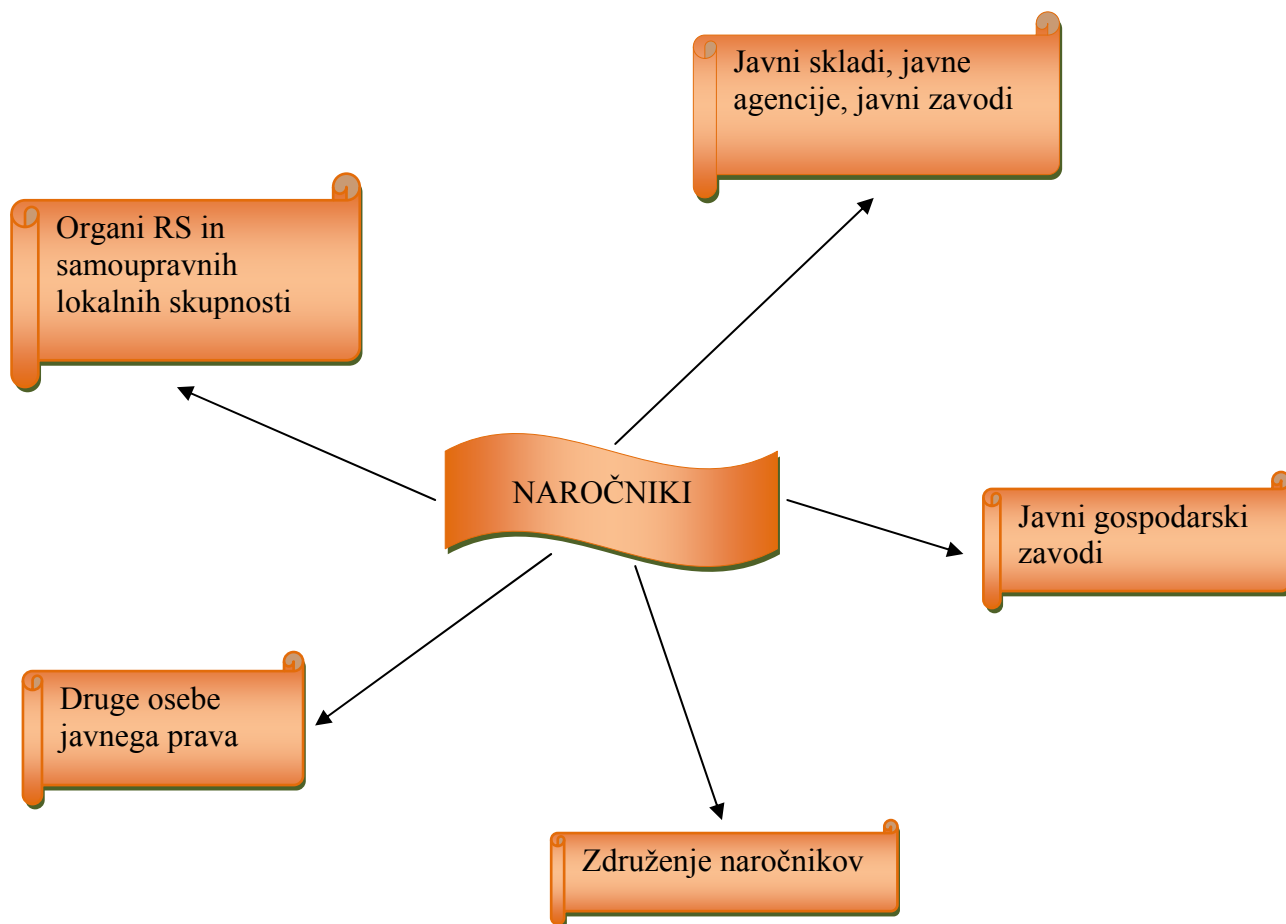
3 JAVNA NAROČILA

3.1 *Splošno o javnih naročilih*

Vzgojno-izobraževalne ustanove morajo kot javni zavod izpolnjevati določila Zakona o javnih naročilih (Uradni list RS, št. 128/2006 in 16/2008). Zakon o javnih naročilih se je začel uporabljati 7. 1. 2007 in naj bi poenostavil postopke oddaje javnih naročil. S sprejetjem zakona se je uskladilo področje oddaje javnih naročil s pravili Evropske unije. Javna naročila se izvajajo zaradi gospodarne nabave blaga, storitev ali gradbenih del financiranih iz državnega proračuna. Javna naročila so pomemben generator gospodarske rasti, saj je delež javnih naročil v nacionalnem BDP v letu 2007 znašal 12,98%. Delež v RS je primerljiv z deležem v Evropski uniji, kjer znaša približno 16%. Za javna naročila se porabi cca 50% državnega proračuna, kar je pomemben dejavnik za gospodarstvo (Ministrstvo za finance, Statistično poročilo o javnih naročilih oddanih v letu 2007).

Zakon določa obvezne postopke naročnikov in ponudnikov pri javnem naročanju blaga in storitev, kamor spada tudi naročanje živil za potrebe vzgojno-izobraževalnih ustanov. V 48. členu zakon navaja, da naročnik lahko odda naročilo: na podlagi najnižje cene; in na podlagi ekonomsko najugodnejše ponudbe z uporabo različnih meril v povezavi s predmetom naročila. Merila so lahko različna in povezana z različnimi zahtevami kakovosti, cene, hrambe, načina in oblike pakiranja, datuma dobave itd. V februarju 2008 je Državni zbor RS sprejel dopolnitev k 48. členu Zakona o javnem naročanju, ki po novem navaja, da se pri merilih za izbiro ponudbe pri naročanju živil prednostno upoštevajo živila, ki so vključena v shemah kakovosti (npr. sezonsko pridelana živila na integriran način, sezonsko pridelana živila na ekološki način ipd.) in živila, ki so proizvedena po nacionalnih predpisih o kakovosti živil.

Izvajalci (naročniki) javnih naročil so vsi posredni in neposredni uporabniki državnega in lokalnih proračunov (ministrstva, vladne službe, javni zavodi, šole, zdravstveni domovi in bolnišnice, agencije, Državni zbor, sodišča, javna tožilstva, upravne enote in drugi državni organi, lokalne skupnosti) ter organizacije, ki so nosilci javnih pooblastil (npr. javna podjetja ali z njimi povezane službe)

Shema št. 1: Delitev naročnikov (Javornik, 2007, 5)

Oseba javnega prava mora izpolnjevati tri pogoje:

- opravlja dejavnosti v splošnem interesu, nima industrijskega ali poslovnega značaja, je pravna oseba,
- je več kot 50% financirana iz sredstev države, občine ali drugih oseb javnega prava ali ti organi opravljajo nad njo nadzor (to pomeni, da imajo večinski delež).

V pogodbenem razmerju pri javnih naročilih se tako pojavljajo naročniki in ponudniki. Ponudnik je lahko vsaka pravna ali fizična oseba, registrirana za dejavnost, ki je predmet javnega naročila, ne glede na to, ali gre za domačo ali tujo osebo. Zakon o javnih naročilih v skladu s približevanjem Evropski uniji ne daje prednosti domačim ponudnikom. Tuji in

domači ponudniki so pri oddaji ponudb pravno izenačeni, čeprav je pri določenih javnih naročilih, predvsem tistih nižjih vrednosti, in tistih, ki so vezana na opravljanje storitev na določenem območju, manj verjetna ugodnejša ponudba tujih ponudnikov.

Pogosto je cena pri nabavi ena izmed pomembnejših in odločujočih dejavnikov naročnika. Cena kot edino merilo izbora za izbor živil vsekakor ni sprejemljiva, čeprav se to v praksi pogosto dogaja. Pri nabavi živil je lahko cena sprejemljiva kot merilo pri izboru le takrat, ko nam ponudnik ponuja več po kakovosti enakovrednih izdelkov.

Na trgu je velika ponudba živil in zato imajo vzgojno-izobraževalne ustanove zahtevno nalogo, saj morajo pred začetkom postopka javnih naročil oblikovati zelo natančna merila kakovosti glede posameznih vrst in skupin živil, ki jih želijo z javnimi naročili pridobiti v svojo organizacijo. V vzgojno-izobraževalnih ustanovah se z javnimi naročili najpogosteje ukvarjajo računovodje. Le v redkih zavodih se odločajo za strokovno pomoč pravnih strokovnjakov oziroma oseb, ki so večje postopkov javnih naročil. Pri pripravi meril kakovosti hrane, ki bodo sprejemljivi tako za dobavitelja kot naročnika je potrebno poznati prehranske potrebe otrok in nabor živilskih izdelkov na trgu.

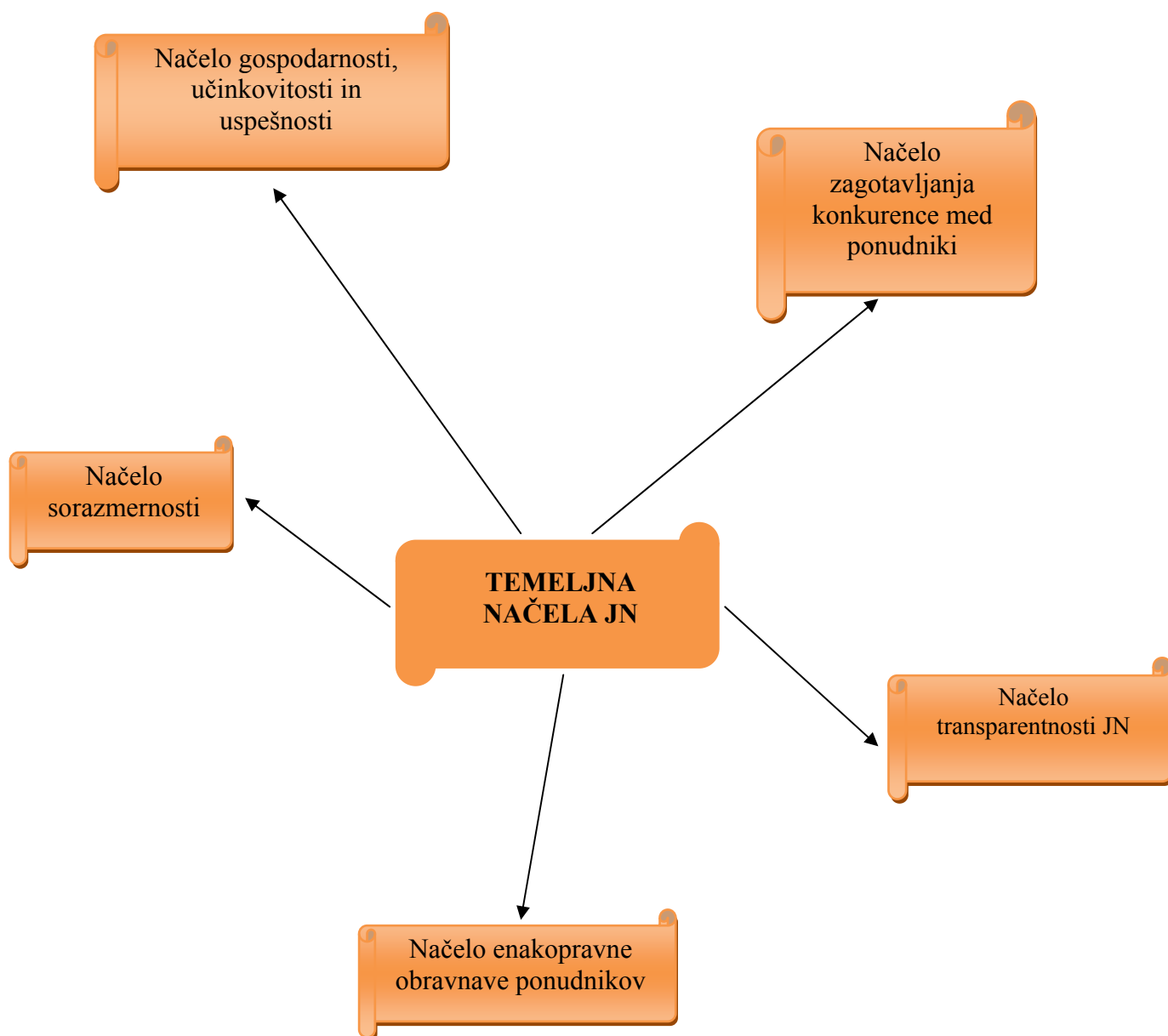
Skrbnik pogodbe, največkrat je to računovodja, je dolžan zagotoviti dosledno izvajanje pogodbenih določil oz. v utemeljenih primerih pravočasno predlagati spremembe. Obveznosti v breme finančnega načrta moramo dejansko plačevati samo upravičencem in samo za dovoljeno vsoto in višino sredstev. Vsak izdatek mora imeti za podlago verodostojno knjigovodsko listino, s katero se izkazuje obveznost za plačilo. Listino, ki je podlaga za izplačilo, likvidira predstojnik javnega zavoda oz. oseba, ki jo ta pooblasti. V internih aktih pa se določi gibanje in kontrola listin. Vzpostaviti moramo tudi način poslovanja, ki bo zagotavljal, da bo vsako oddano javno naročilo evidentirano v evidenci javnih naročil, ki zagotavlja pregled nad prevzetimi obveznostmi naročnika in evidenco za letno poročanje o oddanih javnih naročilih. Na podlagi ZJN-2 (106. člen) so naročniki dolžni ministrstvu, pristojnemu za finance, posredovati poročilo o oddanih javnih naročilih v preteklem letu.

3. 2 Temeljna načela javnega naročanja

Zakon o javnih naročilih predpisuje temeljna načela javnega naročanja, ki jih uporabljajo tudi v Evropski uniji. Temeljna načela so osnova oziroma pomagalo pri izvajanju javnih naročil in jih uporabljamo kot argument pri razlagi pravil zakona (Kranjc, 2004, 61). Načela se uporabljajo kot celota, saj se med seboj povezujejo in dopolnjujejo. Upoštevanje temeljnih načel javnega naročanja omogoča naročniku pridobiti čim več ponudb in s tem oddati naročilo po najnižji oziroma najugodnejši ceni. Z zakonom določena načela vodijo naročnike še posebej pri urejanju tistih postopkov, ki v zakonu niso podrobneje ali določno urejeni, npr. pri postopkih s pogajanja (Kranjc, 2004, 62). Za pravilno izvajanje zakona je torej nujno, da poznamo temeljna načela, ki so zakonodajalcu vodilo pri njihovem oblikovanju. Temeljna načela zakon predpisuje v 5., 6., 7., 8., 9. in 10. členu zakona.

Temeljna načela javnega naročanja so:

- načelo gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti,
- načelo zagotavljanja konkurence med ponudniki,
- načelo javnosti in transparentnosti porabe javnih sredstev in postopka oddaje javnega naročila,
- načelo enakopravne obravnave ponudnikov,
- načelo sorazmernosti.

Shema št. 4: Temeljna načela JN (Javornik, 2007, 7)

Skrbnik pogodbe je dolžan zagotoviti dosledno izvajanje pogodbenih določil oz. v utemeljenih primerih pravočasno predlagati spremembe. Obveznosti v breme finančnega načrta moramo dejansko plačevati samo upravičencem in samo za dovoljeno vsoto in višino sredstev. Vsak izdatek mora imeti za podlago verodostojno knjigovodsko listino, s katero se izkazuje obveznost za plačilo. Listino, ki je podlaga za izplačilo, likvidira predstojnik javnega

zavoda oz. oseba, ki jo ta pooblasti. V internih aktih pa se določi gibanje in kontrola listin. Vzpostaviti moramo tudi način poslovanja, ki bo zagotavljal, da bo vsako oddano javno naročilo evidentirano v evidenci javnih naročil, ki zagotavlja pregled nad prevzetimi obveznostmi naročnika in evidenco za letno poročanje o oddanih javnih naročilih. Na podlagi ZJN-2 (106. člen) so naročniki dolžni ministrstvu, pristojnemu za finance, posredovati poročilo o oddanih javnih naročilih v preteklem letu.

4 ORGANIZIRANOST RAČUNOVODSTVA V JAVNEM ZAVODU

4.1 Računovodstvo v javnem zavodu

Računovodstvo je temeljna informacijska dejavnost, ki obsega sistemsko celoto računovodskega informiranja na podlagi knjigovodstva, računovodskega predračunavanja, računovodskega nadziranja in računovodskega analiziranja sredstev, obveznosti do virov sredstev, prihodkov, odhodkov in stroškov in je prisotna tako v pridobitnih kot tudi v nepridobitnih organizacijah.

Računovodstvo javnih zavodov je specifično in se razlikuje od računovodstva drugih pravnih oseb. Posebnosti in razlike niso le v zakonskih podlagah spremljanja poslovnih dogodkov in finančnih tokov, temveč tudi v samem poslovanju zavoda. Javni zavod (osnovna šola) je nepridobitna organizacija, katerega temeljna dejavnost je zagotovitev dobrin v javnem interesu in ne ustvarjanje dobička. V javnih zavodih se izvajajo družbene dejavnosti, kamor sodijo dejavnosti vzgoje, izobraževanja, znanosti, kulture, zdravstva, socialnega skrbstva in druge dejavnosti. Poleg opravljanja te temeljne dejavnosti (opravljanje javne službe), ki jo zavodu določi ustanovitelj, pa lahko javni zavod opravlja tudi tržno dejavnost, čeprav je to v nasprotju z osnovno opredelitvijo zavoda kot nepridobitne organizacije.

Pri vrednotenju in merjenju sredstev in obveznosti do njihovih virov posredni proračunski uporabniki in tako tudi javni zavodi, ki so opredeljeni kot določeni uporabniki, upoštevajo Zakon o računovodstvu, Slovenske računovodske standarde (SRS). Za določene uporabnike veljajo pravila iz standardov, v kolikor ni z Zakonom o računovodstvu ali drugimi predpisi drugače določeno. Pri uporabi Zakona o računovodstvu in standardov je potrebno upoštevati tudi 16. člen Pravilnika o razčlenjevanju in merjenju prihodkov in odhodkov pravnih oseb javnega prava, ki določa, da se prihodki in odhodki ugotavljajo in razčlenjujejo v skladu z računovodskimi standardi, ki veljajo za nepridobitne organizacije. Edini standard, ki poleg splošnih računovodskih standardov za te nepridobitne organizacije lahko tudi velja, je standard 36, katerega naziv je sicer Računovodske rešitve v nepridobitnih organizacijah – pravnih osebah zasebnega prava. Ta standard je povezan s splošnimi računovodskimi

standardi in ureja le tiste posebnosti pri vrednotenju in izkazovanju sredstev in obveznosti do njihovih virov ter merjenju in izkazovanju odhodkov, prihodkov in poslovnega izida, ki so značilne za nepridobitne organizacije – pravne osebe zasebnega prava, tako da obdeluje:

- posebnosti vrst in izkazovanja sredstev ter obveznosti do virov sredstev,
- posebnosti amortiziranja,
- posebnosti pri razčlenjevanju in izkazovanju stroškov, odhodkov ter prihodkov,
- posebnosti ugotavljanja in obravnavanja vrst poslovnega izida,
- obliko bilance stanja, obliko izkaza prihodkov in odhodkov ter pojasnila k računovodskim izkazom.

Zakon o računovodstvu (1999) določa za vse zavezance dvostavno knjigovodstvo, kjer so na kontih zajeta vsa sredstva in obveznosti do virov sredstev ter vsi prihodki in odhodki. Vsak poslovni dogodek je prikazan dvakrat. Zakon predpisuje dve temeljni poslovni knjigi, to sta glavna knjiga in dnevnik, ter pomožne knjige, ki so: blagajniški dnevnik, knjiga opredmetenih osnovnih sredstev ter knjiga terjatev do kupcev in obveznosti do dobaviteljev. Vodenje drugih pomožnih knjig pa je obvezno samo, če verodostojni podatki niso zagotovljeni drugače.

V Pravilniku o računovodstvu, ki ga mora imeti vsaka pravna oseba v javnem sektorju, zavod podrobno določi način sestavljanja knjigovodskih listin, krogotok in kontrolo listin, odgovornost za sestavo in ne nazadnje tudi hranjenje v skladu z zakonom in SRS. Pravilnik mora urediti naloge in organizacijo računovodstva ter pravice in odgovornost pooblaščenih oseb za razpolaganje z materialnimi in finančnimi sredstvi. Pomembno je, da so bistvena določila zapisana in da jih vsi, ki v procesu sodelujejo, poznajo in upoštevajo.

Poslovne knjige oziroma računovodska poročila morajo omogočati ocenjevanje namembnosti, gospodarnosti in učinkovitosti porabe sredstev javnih financ.

Poslovne knjige in poročila morajo zagotavljati ločeno spremljanje poslovanja in prikaz izida poslovanja s sredstvi javnih financ in drugimi sredstvi za opravljanje javne službe, ločeno od spremljanja poslovanja s sredstvi, pridobljenimi s prodajo blaga in storitev na trgu.

4. 2 Ločeno spremljanje poslovanja s sredstvi javnih financ in drugimi sredstvi za opravljanje javne službe

Javni zavod mora v poslovnih knjigah in letnih poročilih zagotoviti ločeno spremljanje poslovanja in prikaz izida poslovanja s sredstvi javnih financ in drugimi sredstvi za opravljanje javne službe od spremljanja poslovanja s sredstvi, pridobljenimi iz prodaje blaga in storitev na trgu. Poslovne knjige javnega zavoda morajo zagotavljati možnost ocenjevanja namembnosti gospodarnosti in učinkovitosti porabe sredstev iz javnih financ (Janc, 2001, 6).

Po 9. členu ZR morajo poslovne knjige in poročila zagotavljati ločeno spremljanje poslovanja in prikaz izida poslovanja s sredstvi javnih financ in drugimi sredstvi za opravljanje javne službe ter poslovanja s sredstvi, pridobljenimi s prodajo blaga in storitev na trgu. Ustanoviteljev interes ob tem ni pridobivanje dobička oziroma presežka prihodkov nad odhodki, ampak je osnovni interes izvajanje javne službe. Zato je v ustanovitvenih aktih največkrat navedena tista dejavnost pravne osebe, s katero bo pravna oseba po mnenju ustanovitelja uspešno izvajala javno službo. Običajno pa je pravni osebi že z ustanovitvenimi akti omogočeno tudi izvajanje tako imenovane tržne dejavnosti – prodaja blaga in storitev na trgu, ta pa ni javna služba. Sredstva za opravljanje javne službe niso le sredstva, prejeta iz državnega oziroma občinskega proračuna, pač pa so to tudi sredstva, prejeta za opravljanje javne službe, čeprav so prejemniki oziroma uporabniki njenih sredstev te tudi plačali. Ustanovitelj določi ceno storitev javne službe in tudi, ali bodo uporabniki storitve prejeli brezplačno ali jih bodo morali plačati ali plačati samo določen delež. Ustanovitelj je določil ceno te storitve ter se odloči, koliko sredstev bo namenil iz proračuna, koliko sredstev pa bo pravna oseba pridobila oziroma morala pridobiti s prodajo te storitve na trgu, vendar brez možnosti prostega oblikovanja cene na podlagi ponudbe in povpraševanja (Janc, 2001, 6).

Določeni uporabniki enotnega kontnega načrta zaradi informacij, ki jih potrebuje ustanovitelj, ki obravnava letno poročilo in finančni načrt, in tudi zaradi lažjega oblikovanja sodil za razmejevanje javne službe in tržne dejavnosti izdelajo izkaz prihodkov in odhodkov po vrstah dejavnosti (Janc, 2001, 7).

Zavodi v veliki meri izvajajo različne dejavnosti javnih služb in tržne dejavnosti. Zaradi tega morajo prikazovati prihodke ločeno po vrstah dejavnosti javnih služb in tudi tržne dejavnosti.

Pri tem velja splošno načelo, da je treba vse prihodke za izvajanje dejavnosti javne službe izkazati kot sredstva javne službe, bodisi da gre za prihodke iz proračuna bodisi da gre za plačila ali doplačila iz zasebnih sredstev za storitve izvajanja dejavnosti javne službe, to so prihodki pridobljeni s prodajo storitev javne službe na trgu (šolska prehrana). Prihodke iz prodaje blaga in storitev na trgu, ki ne sodijo v javno službo, je potrebno izkazati posebej.

Prihodki za dejavnosti financiranje iz javnih financ se torej priznavajo v skladu z načelom denarnega toka (plačane realizacije). Prihodki, ki se pojavljajo pri opravljanju tržne dejavnosti, se priznavajo v skladu z računovodskimi standardi.

Pri ugotavljanju uspešnosti poslovanja posamezne vrste dejavnosti je dobro čim doslednejše razmejevanje odhodkov med obema dejavnostma. Pomembno je torej razmejevanje odhodkov na del, ki se nanaša na opravljanje različnih dejavnosti javne službe, in del, ki se nanaša na tržno dejavnost. Pri delitvi med obe dejavnosti se v javnem zavodu najpogosteje uporabi razmerje, ki je bilo doseženo pri prihodkih, doseženimi pri opravljanju različnih dejavnosti javne službe, ter prihodki, doseženimi pri opravljanju tržne dejavnosti.

Odhodki za dejavnosti, financirane iz javnih financ, se torej priznavajo v skladu z načelom denarnega toka (plačane realizacije). Odhodki, ki se pojavljajo pri opravljanju tržne dejavnosti, se priznavajo v skladu z računovodskimi standardi.

Problem razmejevanja odhodkov je povezan s spremljanjem stroškov po stroškovnih mestih, mestih odgovornosti in kontih. Vprašanje je, koliko stroškov v javnih zavodih dejansko nastaja pri izvajanju redne javne službe, ki se financira iz javnih virov, koliko pri opravljanju storitev javne službe za trg in koliko pri izvajanju lastnih tržnih dejavnosti

4.3 Vodenje evidenc o nabavi hrane

Neposredni stroški so stroški, za katere je mogoče direktno ugotoviti, na katera stroškovna mesta in stroškovne nosilce se nanašajo. Stroški, za katere ni mogoče direktno ugotoviti, na katera stroškovna mesta oziroma nosilce se nanašajo, so posredni stroški. Te razvrščamo na stroškovna mesta in nosilce, tako da uporabljamo primerne ključne.

Stroškovno mesto je namensko ali prostorsko zaokrožena enota v organizaciji, v kateri ali v zvezi s katero se pri poslovanju pojavljajo stroški, ki jih je mogoče neposredno ali posredno razporejati na posamezne stroškovne nosilce in je zanje nekdo odgovoren. Pri javnih zavodih so stroškovna mesta izoblikovana v okviru dejavnosti zavoda (Turk, Kavčič, Koželj, 2001, 40). Tako ima zavod različna stroškovna mesta za izvajanje javnih služb in izvajanje tržne dejavnosti.

Namen razdelitve poslovnega sistema (javnega zavoda) na stroškovna mesta sta omogočiti popolnejši obračun stroškov po posameznih poslovnih učinkih in omogočiti pregled gibanja stroškov na tistih področjih, kjer obstaja zanje odgovornost.

Stroškovni nosilec je poslovni učinek (proizvod ali storitev), zaradi katerega so stroški nastali in s katerim jih je treba tudi povezovati. V primeru javnih zavodov so to storitve dejavnosti javne službe in tržne dejavnosti (Turk, Melavc, 2001, 47-85).

Različne dejavnosti zavoda zahtevajo določena sredstva in v vsaki dejavnosti se pojavljajo stroški. Te stroške evidentiramo na stroškovnih mestih, ki jih organiziramo glede na posamezne dejavnosti. Da bi za vsako dejavnost ugotovili, koliko stroškov nastaja v zvezi z njo, je pomembna delitev stroškov na neposredne in posredne stroške. Za vsako dejavnost je potrebno oblikovati stroškovna mesta, in sicer temeljna stroškovna mesta, na katerih spremljamo neposredne stroškovne dejavnosti, ki jih je mogoče neposredno zajeti po temeljnih stroškovnih mestih in splošna stroškovna mesta za spremljanje splošnih (posrednih) stroškov dejavnosti. Posredne stroške začasno pripišemo na splošna stroškovna mesta ter jih nato s pomočjo ključev posredno prenesemo na temeljna stroškovna mesta. Posredne stroške dejavnosti je pri tem potrebno spremljati kot posredne spremenljive stroške in stalne posredne stroške. Ko so vsi stroški, neposredni in posredni, razporejeni na temeljna stroškovna mesta, se lahko ugotovi, koliko stroškov je povzročila posamezna dejavnost (Turk, Melavc, 2001, 47-85).

5 PREDSTAVITEV ANKETE, UGOTOVITVE IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVO

5.1 Priprava anketnega vprašalnika

Anketni vprašalnik je sestavljen iz strukturnih vprašanj (kjer ima anketiranec že vnaprej določene odgovore) in iz polstrukturiranih vprašanj (odprta vprašanja). Za merjenje zadovoljstva s šolsko prehrano smo uporabili lestvico s petimi podanimi možnimi odgovori: zelo nezadovoljen, nezadovoljen, zadovoljen, precej zadovoljen in zelo zadovoljen. Celotni vprašalnik ni obsežen, saj so anketiranci otroci in tako vsebuje 6 vprašanj.

Z anketo smo želeli ugotoviti, ali so otroci na šoli zadovoljni s šolsko prehrano, s časom razdelitve hrane in kaj si želijo na jedilniku. Anketo samo izvedli na eni šoli.

Za metodo zbiranja podatkov o zadovoljstvu otrok s šolsko prehrano smo izbrali anketni vprašalnik, ki so ga otroci izpolnili v šoli pri razrednih urah in jih vrnil razredniku.

5.2 Anketni vprašalnik

Za izvedbo ankete smo pripravili 213 vprašalnikov in jih razdelili med otroke. Vprašalnik je izpolnilo 208 otrok, ker je 5 otrok manjkalo pri pouku.

V anketnem vprašalniku je bil obrazložen namen raziskave ter navedeno ime izvajalca ankete. Pri pregledu anket, ki so jih otroci vrnil, smo se odločili za analizo vseh vprašalnikov.

5.3 Analiza anketnega vprašalnika

Z raziskavo smo želeli ugotoviti, kakšno je zadovoljstvo otrok s šolsko prehrano, v eni zaključeni enoti, kjer je na voljo istovrstna hrana, smo se odločili, da bomo v raziskavo vključili samo otroke ene osnovne šole. Pri raziskavi zadovoljstva otrok s šolsko prehrano

smo uporabili postopek, ki temelji na metodi merjenja zadovoljstva na podlagi vprašalnika. Rezultati ankete so osnova organizatorju šolske prehrane pri sestavi jedilnikov.

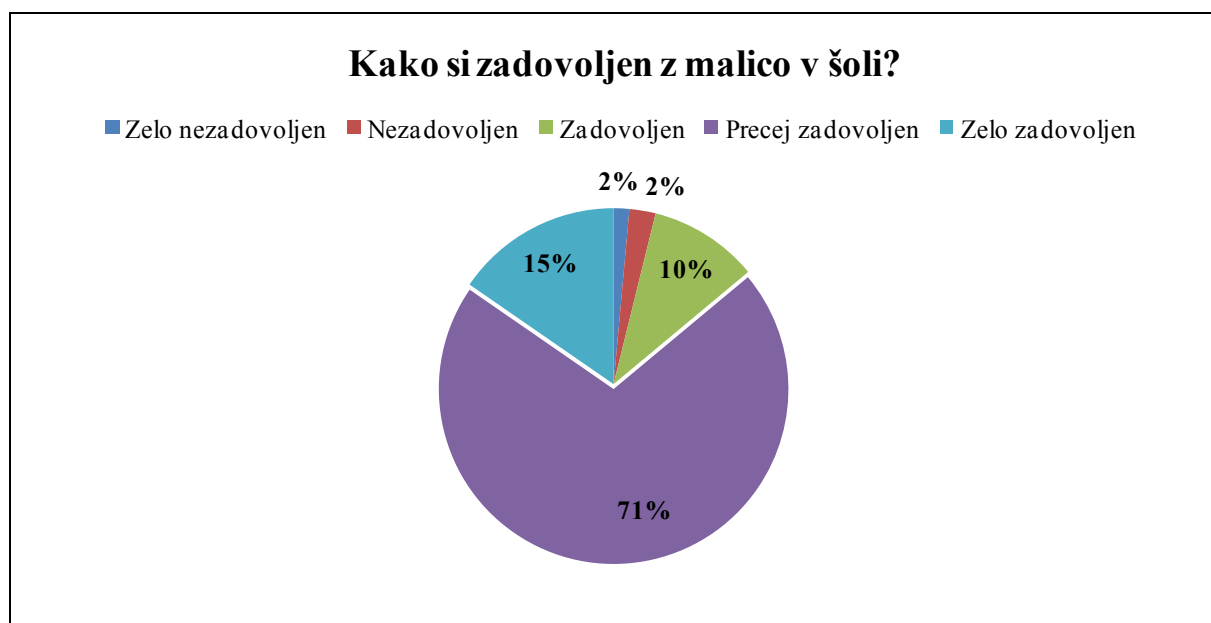
Vprašanje št.1: **Kako si zadovoljen z malico v šoli?**

Možnih je bilo pet odgovorov.

	Število odgovorov	V odstotkih
1. Zelo nezadovoljen	4	2%
2. Nezadovoljen	5	2%
3. Zadovoljen	21	10%
4. Precej zadovoljen	147	71%
5. Zelo zadovoljen	31	15%
Skupaj	208	100%

Tabela št. 1: Zadovoljstvo s šolsko prehrano

Vir: lasten

Grafikon št. 1: Zadovoljstvo s šolsko prehrano

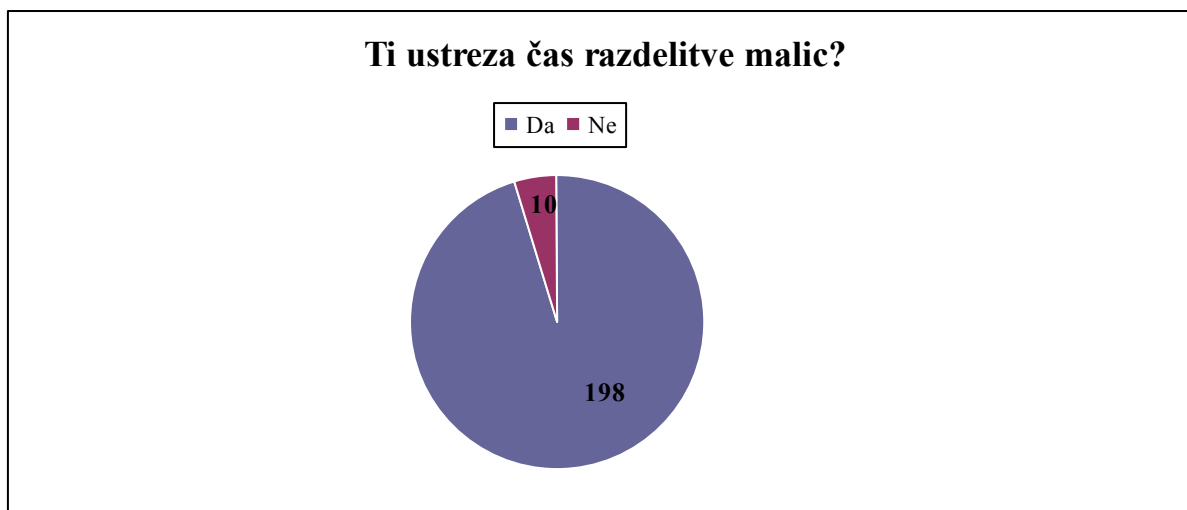
Vir: lasten

Iz grafikona razberemo, da je s šolsko prehrano zelo zadovoljnih 15% anketiranih otrok, kar 71% jih je precej zadovoljnih, 10% zadovoljnih in le po 2% jih je nezadovoljnih oziroma zelo nezadovoljnih. Šolska malica oz. šolska prehrana ne more biti po okusu prav vseh otrok.

Glede na odgovore pri anketi so otroci na šoli v veliki meri zadovoljni s šolsko prehrano, kar je posledica anket, ki jih izvaja organizator šolske prehrane in prilagajanja jedilnikov željam otrok.

Vprašanje št. 2: **Ti ustreza čas razdelitve malice?**

Možna sta bila dva odgovora: DA in NE

Grafikon št. 2: Čas razdelitve malice

Vir: lasten

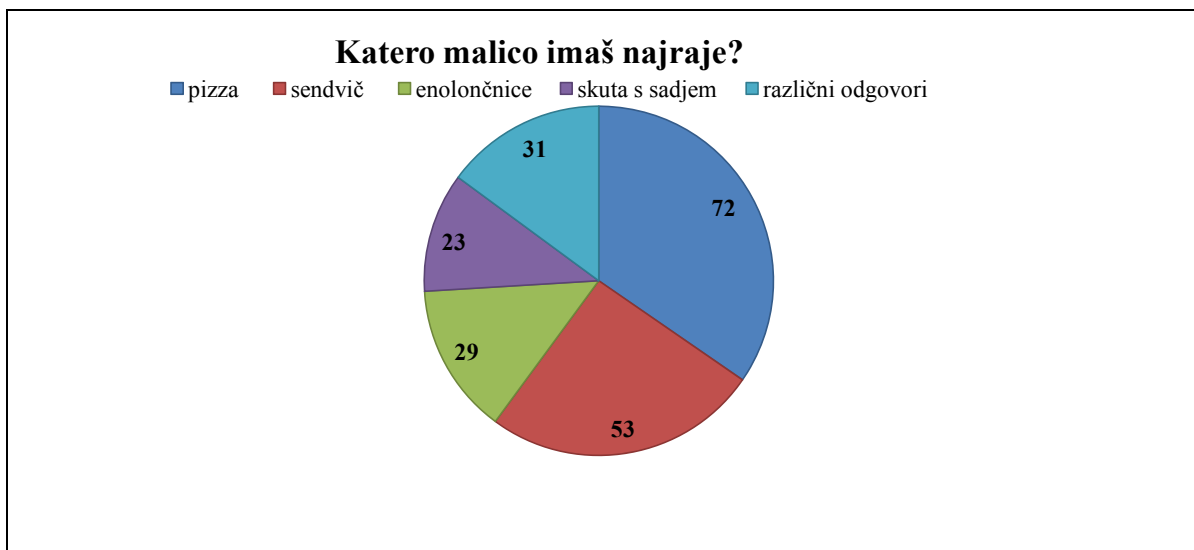
Z DA je odgovorilo 198 otrok, to je 95,2% in z NE 10 otrok, kar je 4,8%. Pouk se na šoli prične ob osmi uri. Po dveh šolskih urah se prične malica, to je ob 9.35. Nižja stopnja, to so otroci od prvega do petega razreda, malicajo v razredih, starejši pa malicajo v jedilnici. Deset otrok je predlagalo malico pol ure kasneje, ob 10.00. Predpostavljamo, da so to otroci, ki zjutraj zajtrkujejo in ob 9.35 še niso lačni.

Vprašanje št.3: **Katero malico imaš najraje?**

	Število odgovorov	V odstotkih
pizza	72	34,6%
sendvič	53	25,5%
enolončnice	29	13,9%
skuta s sadjem	23	11,1%
različni odgovori	31	14,9%
Skupaj	208	100%

Tabela št. 2: Priljubljenost določene malice

Vir: lasten

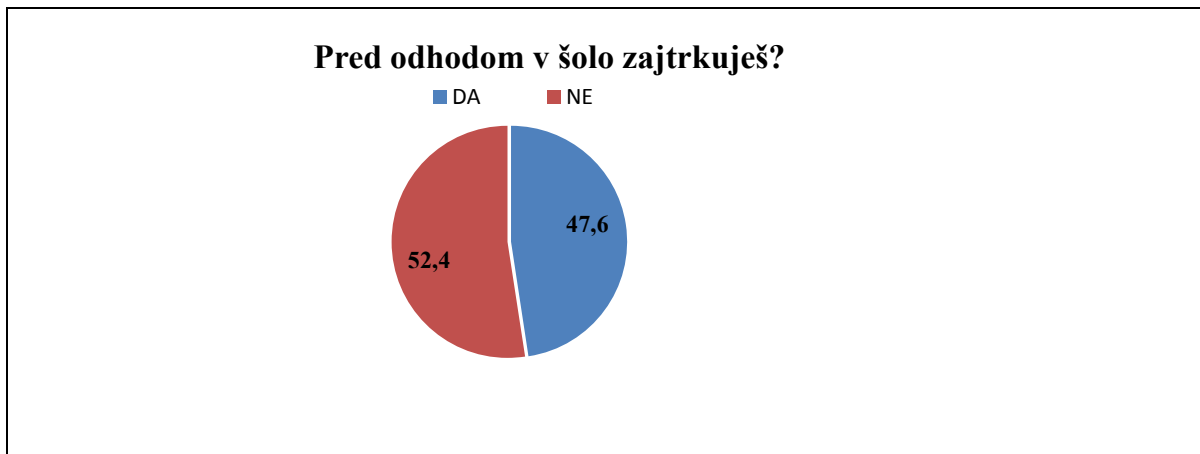
Grafikon št. 3: Struktura priljubljenosti določene malice

Vir: lasten

Analiza zbranih podatkov kaže, da kar 72 otrok (34,6%) ima najraje pizzo, 53 otrok (25,5%) sendvič, enolončnice ima najraje 29 otrok (13,9%), skuto s sadjem najraje malica 23 otrok (11,1 %), druge različne odgovore je zapisalo 31 otrok (14,9%). Ugotovimo lahko, da otroci niso najbolj navdušeni nad zdravo polnovredno prehrano, ki jo šola sicer ponuja za malico. Kar 125 otrok (60) je v odgovorih navedlo, da sta jim pizza in sendvič najbolj priljubljena malica. Ta podatek je lahko zaskrbljujoč, ker nam sporoča, da je hitro pripravljena hrana pri otrocih priljubljena, medtem, ko malica pripravljena iz polnovrednih živil, pri otrocih nima posebne vrednosti. Prehrana in zdravje sta tesno povezana. Z osveščanjem otrok o zdravi prehrani bi lahko to razmerje obrnili v korist polnovredne zdrave prehrane, kar je pomembno za zdravje otrok in tudi kasneje v njihovem življenju, saj lahko s prehranjevanjem zdravje varujemo in hkrati preprečujemo različne bolezni (zvišan krvni tlak, zvišan holesterol, zvišan sladkor v krvi, debelost, ki so dejavniki tveganja za nastanek kroničnih bolezni, predvsem srčno žilne bolezni, rakave bolezni, sladkorne bolezni tipa II in druge).

Vprašanje št.4: **Pred odhodom v šolo zajtrkuješ?**

DA 99 otrok (47,6%) NE 109 otrok (52,4%)

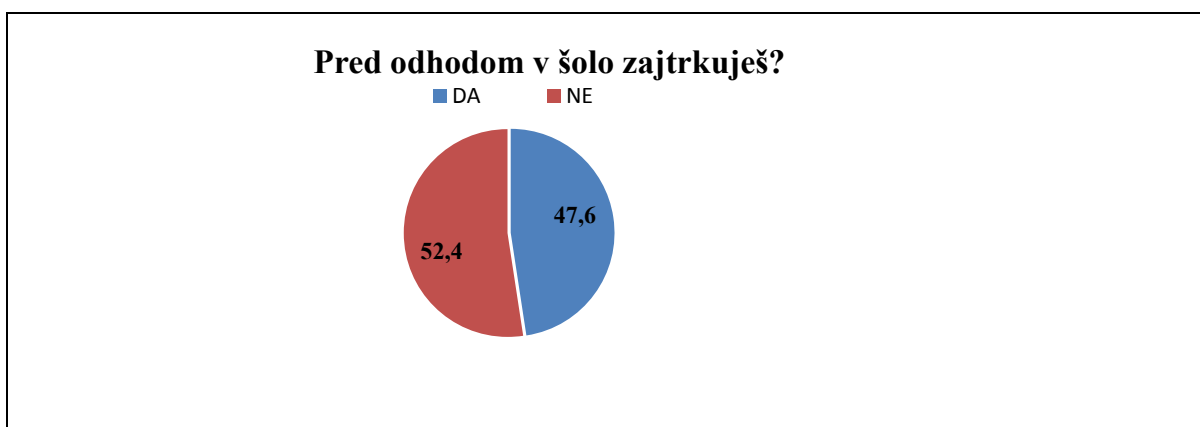
Grafikon št. 4: Zajtrk pred odhodom v šolo

Vir: lasten

Zaskrbljujoč je podatek, ki ga razberemo iz grafikona, da več kot polovica (52%) otrok pred odhodom v šolo ne zajtrkuje. Na šoli ponujajo tudi zajtrk, toda izmed vseh 258 otrok zajtrkuje samo eden. Vsa priporočila o zdravem prehranjevanju temeljijo na kvalitetnem zajtrku. Osnovna celica za izvajanje smernic zdrave (pravilne) priporočene prehrane je družina, šele nato vplivata vzgoja v vrtcih in osnovnih šolah.

Vprašanje št. 5: **Si želiš v šoli jesti tudi kosilo?**

DA 174 otrok (83,6%) NE 34 otrok (16,4%)

Grafikon št. 5: Šolsko kosilo

Vir: lasten

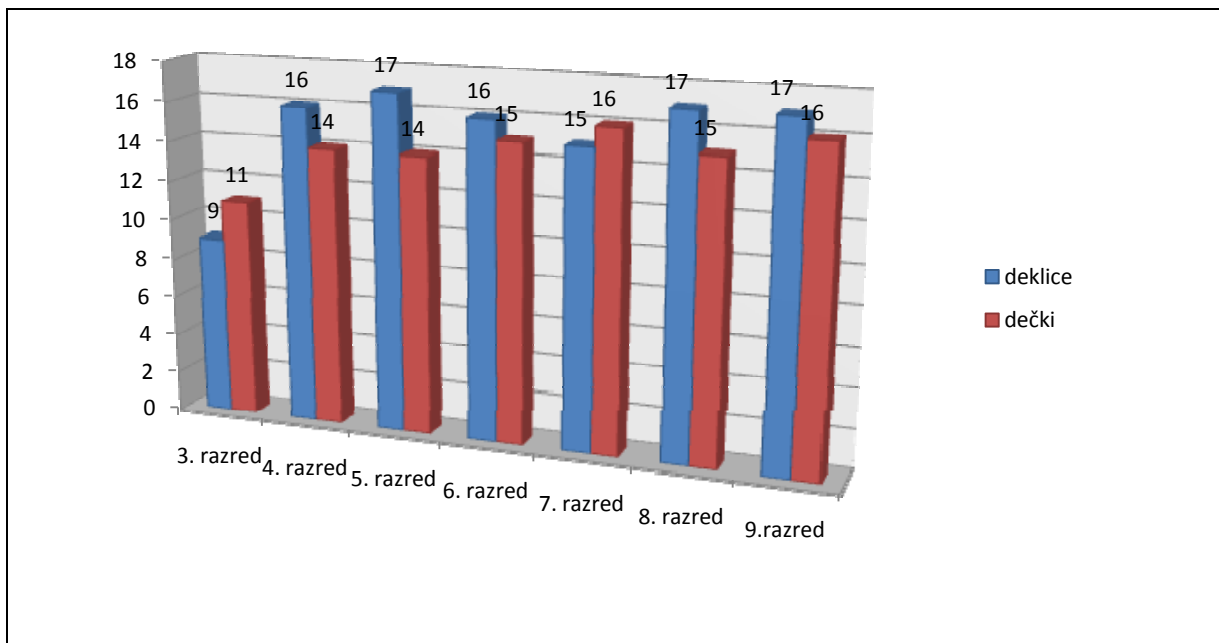
Iz grafikona je razvidno, da si veliko otrok želi jesti tudi kosilo, kar 174 (83,6%). Z uvedbo devetletke se v zadnji triadi pouk podaljšuje tudi v 7. in 8. šolsko uro. Tako učenci 7., 8. in 9. razredov zaradi izbirnih predmetov, interesnih dejavnosti, dodatnega in dopolnilnega pouka in dodatne strokovne pomoči končajo s poukom tudi ob 15.00 uri, ko se zaključi osma šolska ura. Če iz ankete sklepamo, da 48% otrok zjutraj ne zajtrkuje, jim je zaradi avtobusnih prevozov in prihoda domov pozno popoldne, malica edini obrok do kosila. V šoli je na kosilo od 258 otrok naročenih le 53.

Vprašanje št.6: **Napiši kateri razred obiskuješ in obkroži spol.**

razred	deklice	dečki
3. razred	9	11
4. razred	16	14
5. razred	17	14
6. razred	16	15
7. razred	15	16
8. razred	17	15
9. razred	17	16
	107	101

Tabela št. 3: Razred in spol

Vir: lasten

Grafikon št. 6: Struktura anketiranih glede na razred, ki ga obiskujejo in glede na spol
Vir: lasten

Podatki prikazujejo, da je od 208 anketirancev 51% ženskega spola in 49% moškega. Število otrok v posamezni generaciji je različno, najmanj otrok je v tretjem razredu, kar kaže na padanje števila otrok v osnovni šoli.

6 ZAKLJUČEK

Pri načrtovanju prehrane otrok v šolskih kuhinjah veljajo enaka načela kot za otroke, ki se hranijo doma. Prehrambeni načrt v šolskih kuhinjah je bolj enoten in se lahko manj ravna po potrebah in okusu posameznih otrok. Zato je toliko bolj pomembno, da so obroki pravilno sestavljeni in da osebje, ki načrtuje in pripravlja te obroke, pozna načela prehranske vede s posebnostmi otroške in mladinske prehrane. Pri načrtovanju prehrane se upoštevajo prehrabena priporočila, ki so prirejena po tujih virih in so prilagojena našim razmeram.

V šoli (večja skupnost) je mnogo težje ustrezno prehraniti posameznega otroka kot v družini, saj imajo otroci različen tek in ker lahko v omejenem obsegu upoštevamo želje posameznih šolarjev. Šolska malica oz. šolska prehrana ne more biti po okusu prav vseh otrok. Tudi skrbno pripravljen, polnovreden obrok hrane ne izpolni svojega namena, če ga otrok odklanja.

Včasih slišimo kritike, da otroci dobijo za malico premalo. Zavedati se moramo, da je šolska malica samo eden izmed dnevnih obrokov in da je šolska malica le dopolnilo zajtrku. Ne moremo pričakovati, da bo otrok, ki ni zajtrkoval in je njegov prvi obrok šolska malica, prav s šolsko malico pokrila večino dnevnih potreb po hranilih in energijskih snoveh.

Glede na odgovore pri anketi so otroci na šoli v veliki meri zadovoljni s šolsko prehrano, kar je posledica anket, ki jih izvaja organizator šolske prehrane in prilagajanja jedilnikov željam otrok.

Analiza zbranih podatkov kaže, da otroci niso najbolj navdušeni nad zdravo polnovredno prehrano, ki jo šola sicer ponuja za malico. Kar 125 otrok je v odgovorih navedlo, da sta jim pizza in sendvič najbolj priljubljena malica. Ta podatek je lahko zaskrbljujoč, ker nam sporoča, da je hitro pripravljena hrana pri otrocih priljubljena, medtem, ko malica pripravljena iz polnovrednih živil, pri otrocih nima posebne vrednosti. Prehrana in zdravje sta tesno povezana. Z osveščanjem otrok o zdravi prehrani bi lahko to razmerje obrnili v korist polnovredne zdrave prehrane, kar je pomembno za zdravje otrok in tudi kasneje v njihovem življenju, saj lahko s prehranjevanjem zdravje varujemo in hkrati preprečujemo različne bolezni.

Zaskrbljujoč je podatek, da več kot polovica (52%) otrok pred odhodom v šolo ne zajtrkuje. Na šoli ponujajo tudi zajtrk, toda otroci in njihovi starši se ne odločajo za zajtrk. Vsa priporočila o zdravem prehranjevanju pa temeljijo na kvalitetnem zajtrku.

Iz zbranih podatkov razberemo, da si veliko otrok želi jesti tudi kosilo, saj je velikemu številu otrok šolska malica edini obrok do prihoda domov. Predvidevam, da se za kosilo ne odločajo zaradi stroškov, saj je socialni položaj družin vse slabši.

7 SEZNAM UPORABLJENE LITERATURE IN VIROV:

Seznam uporabljene literature:

1. Janc, M.: *Gradivo za računovodske šole zveze računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije*, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, Ljubljana, 2001.
2. Maučec Zakotnik J., Hlastan Ribič C., Poličnik R., Pavčič M., Štern B., Pokorn D.: *Nacionalni program prehranske politike od 2005 do 2010*, Ministrstvo za zdravje, Ljubljana, 2005.
3. Ministrstvo za finance: *Statistično poročilo o javnih naročilih oddanih v letu 2007*.
4. Ministrstvo za zdravje: *Smernice zdravega prehranjevanja v vzgojno – izobraževalnih ustanovah*, Ljubljana, 2005.
5. Ministrstvo za zdravje: *Priročnik z merili kakovosti za živila v vzgojno – izobraževalnih ustanovah*, Ljubljana, 2008.
6. Turk, I., Kavčič, S., Koželj, S.: *Stroškovno računovodstvo*, Slovenski inštitut za revizijo, Ljubljana, 2001.
7. Turk, I., Melavc, D.: *Računovodstvo*, Moderna organizacija, Kranj, 2001.
8. Simčič I.: *Prehrana otrok in mladostnikov*, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2007.

Uporabljeni viri:

1. Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila: *Interni priročnik za izvajanje javnih naročil*, Maribor, 2006.
2. Javornik Marjan: *Revija za javna naročila in javne finance*, Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila, Maribor, januar 2007.
3. *Pravilnik o subvencioniranju šolske prehrane učencev v osnovnih šolah*, Uradni list RS, št. 34/2004.
3. *Statistično poročilo o oddanih javnih naročilih v letu 2007*, Ministrstvo za finance, 2009.
4. *Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (ZDIJZ-UPB2)*, Uradni list RS, št. 51/2006.

5. *Zakon o javnih naročilih (ZJN-2)*, Uradni list RS, št. 128/2006.
6. *Zakon o reviziji postopkov javnega naročanja s komentarjem Kranjc Vesne*, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000.

Uporabljeni internetni viri:

1. <http://ec.europa.eu/youreurope/nav/sl/business/public-procurement/info/index.html>
dne, 20.5.2009.